

Borg

– en rik bygd under järnåldern

Arkeologisk Undersökning

Östergötland, Norrköpings kommun
Borgs socken, Borgs kyrka, RAÄ 168 m.fl.

Hélène Borna-Ahlkvist
Mats Larsson

, UV Linköping 1994:17

Utgivning:
Riksantikvarieämbetet
Byrån för arkeologiska undersökningar
UV Linköping
Järnvägsgatan 8, 582 22 Linköping, Tfn 013-24 47 00

Renritningar: Mari-Anne Grönvall
Fyndteckningar: Jonas Wikborg
Redaktionell bearbetning: Brita Trybom

Omslagsfoto: Kärl från anläggning 12, fynd nr 75.

Inledning

Med anledning av en ny sträckning och ombyggnad av E4:an till motorväg mellan Norsholm och Norrköping berördes flera fornlämningar av exploateringen. Sommaren 1988 utfördes ett antal förundersökningar av dessa. Samtliga undersökningar utfördes av Riksantikvarieämbetets byrå för arkeologiska undersökningar, UV Linköping. Baserat på resultatet av förundersökningarna genomfördes slutundersökningar under hösten 1989. Uppdragsgivare var Vägverket, Vägförvaltningen i Östergötlands län. Ansvariga för undersökningen var Mats Larsson, Hélène Borna och Rolf Jonsson.

I samband med undersökningarna kunde en bosättning från neolitikum till yngre järnåldern beläggas. Bebyggelsens tyngdpunkt ligger i den äldre järnåldern mellan ca. 100 f.Kr. och 200 e.Kr. (Kaliff, A. & Larsson, M. (red) 1992.)

För att underlätta det praktiska arbetet indelades undersökningsområdet i fem delområden. Från söder:

Område 1 RAÄ 168.
Område 2 Borgs kyrka, området mellan en mindre grusväg och i norr nuvarande Skärblackavägen.
Område 3 Eksundsvägen, området väster om ABV-vägen.
Område 4 Skärblackavägen, området söder om RAÄ 243 och norr om Skärblackavägen.
Område 5 område väster om delområde 2 och söder om Skärblackavägen.

Frågeställningar

Baserat på resultaten av förundersökningen formulerades följande frågeställningar inför undersökningen:

1. Hur förhåller sig boplatslämningarna på platån vid RAÄ 243 till det söder därom liggande kulturlagret. Datering av boplatsen.

2. Hur förhåller sig boplatslämningarna öster om RAÄ 207 till de idag försvunna gravarna i området? Överlagrar gravarna boplatsen? Datering?

3. Hur förhåller sig kulturlagret norr och nordost om RAÄ 207 till de överplöjda gravarna? Kulturlagrets datering.

4. Boplatslämningarna vid område 3, datering och förhållande till boplatslämningarna vid område 1.

Den övergripande frågeställningen var om man kan konstatera plats- och/eller områdeskontinuitet inom undersökningsområdet. Skulle man kunna följa en eller flera gårdars flyttningar inom det aktuella området?

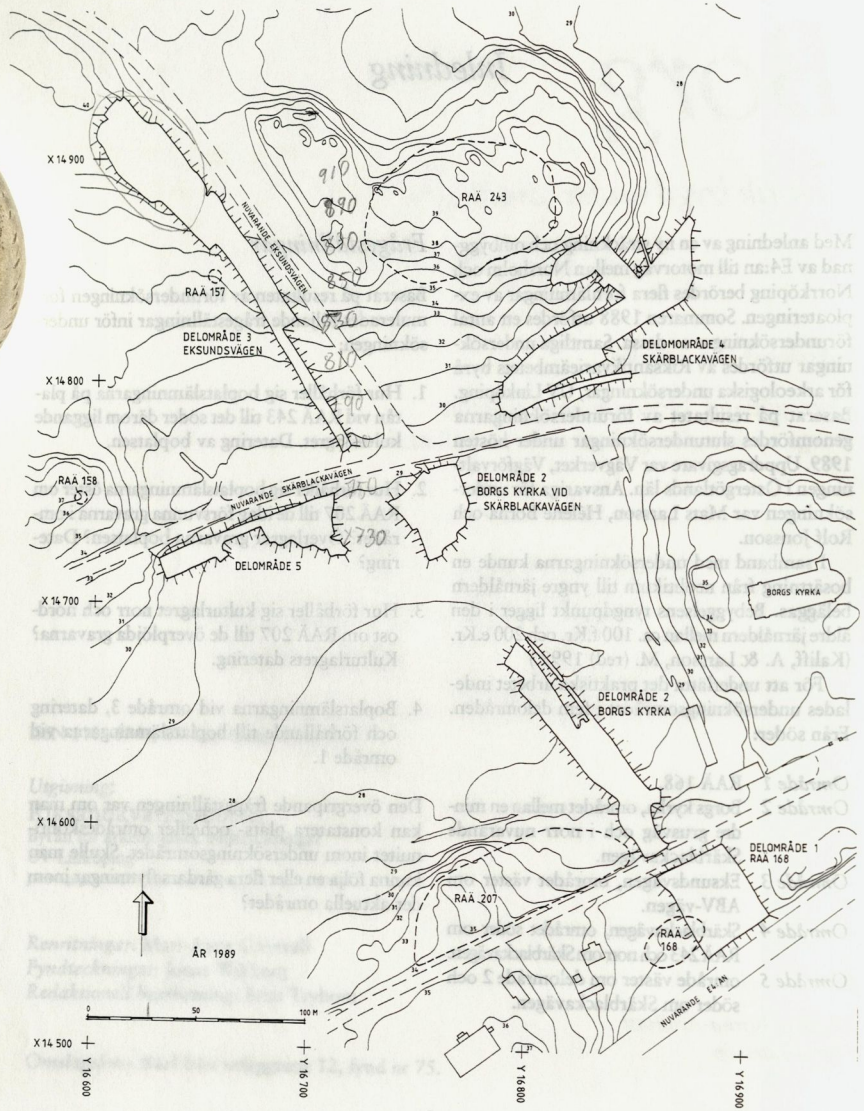

Fig 2. Översiktsplan över de olika delundersökningsområdena.

Fornlämningsmiljön och tidigare undersökningar

Topografi

"BORGS KYRKA–KLINGA, Borg socken. Terrängen består av ett småkuperat landskap med en lerfylld sänka, kantad av moränbundna bergknallar på vilka bebyggelse, fornlämningar och hagmarker lokaliserats. De omfattande Herrebrokärren gränsar intill området och E4:an korsar det. Fornlämningarna utgörs av ca. 200 förhistoriska gravar, flertalet belägna på gravfält. Till övervägande delen består dessa av runda övertorvade stensättningar och högar, samtliga med yngre järnålders karaktär. I nordöstra delen ligger Borgs kyrka som uppfördes 1801–03 gemensamt för de båda socknarna Löt och Borg som sammanslogs 1783. Nuvarande kyrkan ligger ungefär mitt emellan de medeltida kyrkplatserna i respektive socken. Klinga gård, sydväst om kyrkan, har en herrgårdsprägel med en sengustaviansk huvudbyggnad i två våningar." (Natur och kultur. 1983. s.470).

Ett av de mer dominerande inslagen i terrängen är det omfattande Herrebrokärret, öster och sydost om det undersökta området. På grund av omfattande dräneringsarbeten och utdikningar under 1800- och 1900-talen är idag stora ytor torrlagda och möjliga att bruka. Vattennivån är idag ca. 21 m.ö.h. In i våra dagar har bönderna i trakten haft stora svårigheter att bedriva ett rationellt jordbruk på de mest låglänta och sanka områdena.

Förutom Herrebrokärrets sanka partier domineras landskapet i det aktuella undersökningsområdet av två höjdsträckningar, en i nordväst och en i syd. Den södra åsen löper parallellt med den gamla sträckningen av E4:an i ungefär sydvästlig–nordostlig riktning. Den tidigare landsvägen mellan Linköping och Norrköping går också här. Idag utgör den endast en mindre grusväg som leder upp till Borgs kyrka. Höjden över havet varierar mellan 30 och 40 meter.

Den nordvästra höjdsträckningen når som högst 40 m.ö.h. Båda höjdsträckningarna utgörs framför allt av morän.

En genomgång av äldre lantmäteriakter visar att det låglänta området mellan de båda höjdsträckningarna mestadels utnyttjats som ängs- eller betesmarker.

Fornlämningar

Området ligger i en av de tre centralbygderna i Östergötland, med omfattande hällristningslokaler, stora boplatskomplex och flera gravfält från olika förhistoriska tidsskeden. Området närmast Borgs kyrka är mycket rikt på fornlämningar, med ett flertal gravfält och skålgropslokaler.

Fornlämningarna ligger framför allt koncentrerade längs höjdsträckningarna i den södra och norra delen av undersökningsområdet. På den södra åsen, vilken går i sydvästlig–nordostlig riktning finns ett mycket stort komplex som ursprungligen har varit ett enda stort sammanhängande område. Mellan Borgs kyrka och gården Boklund finns sex stycken registrerade gravfält och en hög. Rakt igenom fornlämningsområdet sträcker sig dels den gamla landsvägen mellan

Linköping och Norrköping, dels den gamla E4:an. Den medeltida Eriksgatan har också gått genom området.

De bevarade resterna av fornlämningarna utgörs av, ett gravfält med tre högar och 15 rundade stensättningar, RAÄ 207. Strax söder därom anges platsen för det skadade och borttagna gravfältet RAÄ 168, vilket så sent som 1905 skulle ha bestått av 13 högar. I detta område har även en guldten/armring påträffats (Nordén, A. 1915. s.83). I en artikel från 1903 beskrev H.K.H. Prins Gustaf Adolf det aktuella området: "omkring 200 m. sydväst om kyrkan, norr om landsvägen och invid densamma finnas 13 grafhögar, hvaraf en med fotkedja, högarne 3–6 meter i diameter samt oskadade. Midtemot detta graffält, omedelbart söder om landsvägen likaledes 13 grafhögar, 3–6 meter i diameter, en del förstörda." (H.K.H. Prins Gustaf Adolf. 1904. s.1f.)

Mindre än 200 meter sydost om gravfältet finns en hög med 24 meters diameter på RAÄ 217. Intill denna ligger gravfältet RAÄ 216, vilket består av 15 rundade stensättningar. Endast 50 meter norrut finns ytterligare ett gravfält bestående av 11 rundade stensättningar och enligt uppgift en hög. Sydväst om detta gravfält finns dels två stensättningar, RAÄ 215, dels ett stort gravfält bestående av fem högar, en kvadratisk och 52 rundade stensättningar.

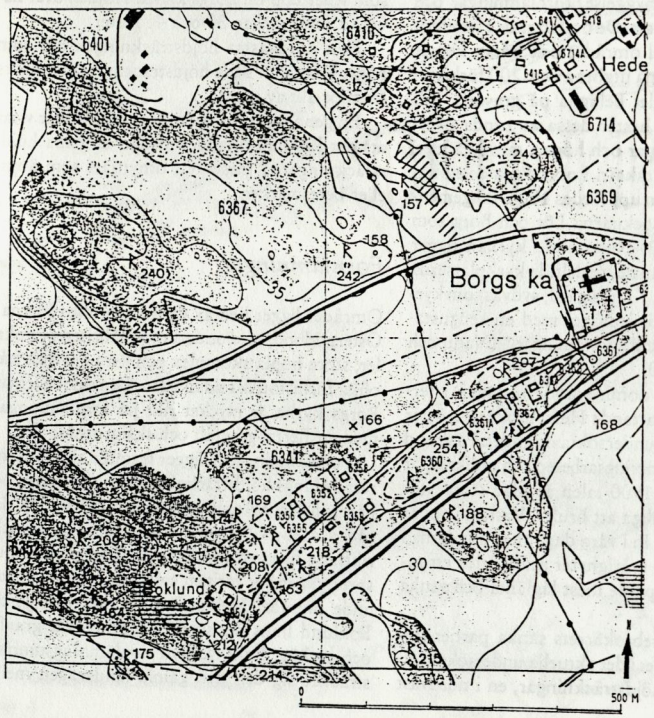

Fig 3. Utdrag ur ekonomiska kartans blad 08683 med fornlämningar utmarkerade.

Endast ett fåtal av dessa gravar har blivit undersökta och därmed är det totala antalet fornlämningar osäkert.

Längs höjdsträckningen finns också andra fornlämningstyper bevarade, dels fyra skålgropslokaler, RAÄ 163, 174, 188 och 218, dels resterna av en stensatt väg, RAÄ 166. Dessutom finns en stensatt dammanläggning av okänd ålder, RAÄ 169.

Uppe på den nordliga höjdryggen, norr om kyrkan, finns det registrerade fornlämningar. En av dem är ett gravfält, RAÄ 243, vilket består av en hög och 19 rundade stensättningar. Längre västerut finns det en skålgropslokal, RAÄ 157, en hög, RAÄ 242, och ett gravfält med en kvadratisk stensättning och sex rundade stensättningar, RAÄ 240.

Omkring 500 meter öster om Borgs kyrka undersöktes 1988 vid Herrebro Östergötlands äldsta kända handelsplats, som kan dateras till vendel-/vikingatid, RAÄ 51.

I detta område finns det också flera kända hällristningslokaler. (Lindeblad, K. och Nielsen, A-L. 1994. RAÄ rapport).

Tidigare undersökningar

I samband med att E4:an byggdes på 1940-talet, skadades flera fornlämningar i området. Högen, RAÄ 217, kom bl.a. att klyvas av vägen. Claes Claesson utförde ett antal räddningsgrävningar längs den "nya" vägsträckningen. En av dem var undersökningen av brandgravar mellan gravfälten 216 och 254. I en av dessa brandgravar påträffades ett närmast likarmat bronsspänne som har daterats till folkvandringstid (Claesson, C. 1941. RAÄ rapport. ATA nr 22826).

Inför förundersökningen under 1988, utfördes en fosfatkartering av området. Bakgrundsvärdet inom området var på 60° och kraftigt förhöjda värden kunde påvisas inom fyra olika ytor. Yta 1 låg uppe på höjdstråket väster om RAÄ 243 och hade värden över 120°, yta 2 låg söder och sydost om RAÄ 243 med värden mellan 90 och 120°, yta 3 låg ca. 125 meter sydväst om Borgs kyrka med värden mellan 60 och 120°. Slutligen fanns det förhöjda fosfatvärden på yta 4, öster och nordost om RAÄ 243. Området berördes inte av vägbygget.

Förundersökningen visade på boplatslämningar och eventuellt skadade gravar inom ett område på totalt ca. 18 000 m². (Eriksson, T. m.fl. 1988. RAÄ rapport, arkeologisk förundersökning).

Resultaten från förundersökningen kan kortfattat sammanfattas så här:

Område 1 RAÄ 168. Tjockt kulturlager och boplatslämningar som troligen har överlagrats av gravar–eventuellt resterna från det skadade höggravfältet RAÄ 168.

Område 2 Borgs kyrka. Kulturlager och anläggningar i södra delen av området.

Område 3 Eksundsvägen. Boplatslämningar, bestående av enstaka anläggningar uppe på platån.

Område 4 Skärblackavägen. Ett mörkfärgat och småstensbemängt område och några anläggningar.

Område 5 Omfattande kulturlager med skärvsten och enstaka anläggningar. Eventuell förekomst av gravar i området söder om RAÄ 242.

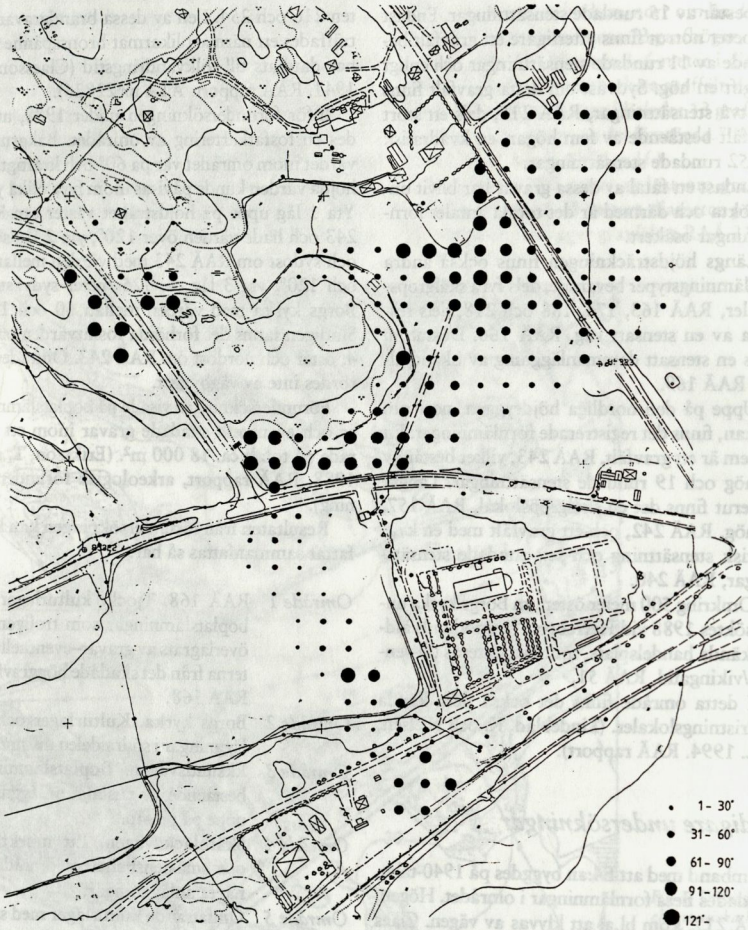

Fig 4. Fosfatkartering vid Borgs kyrka, område 4a, E4, Lövstad, Norrköping. Skala 1:4000.

Redovisning av undersökningen

Undersökningsmetod

Undersökningen inleddes med att matjorden togs bort med hjälp av två grävmaskiner. Jorden schaktades skiktvis ned till orörd mark eller tills dess att kulturlager eller anläggningar framkom. Undersökningsytan delades in i fem olika delområden. Efter avbaningen rensades ytorna för hand och anläggningar och kulturlager undersöktes och dokumenterades. Där det fanns kulturlager eller vad som under förundersökningen bedömdes vara kulturlager, togs ett antal 2×2 meter stora provrutor upp, som grävdes i 10 cm tjocka stick ned till orörd mark. För att kunna konstatera om det fanns underliggande anläggningar schaktades därefter lagret bort helt.

På ett relativt tidigt stadium kom undersökningen framför allt att koncentreras till två områden, delområde 1, RAÄ 168, beläget sydost om Borgs kyrka och delområde 3, Eksundsvägen, väster om RAÄ 243, d.v.s. nordnordväst om kyrkan.

Under undersökningens senare skede försvårades arbetet av det kyliga vintervädret med snö, minusgrader och tjäle.

Fig 5. Avbaning av område 4. I bakgrunden gravfältet RAÄ 243.

Delområde 1 – RAÄ 168

Så sent som 1905 lär gravfältet RAÄ 168 ha bestått av 13 högar, men idag återstår inget av det en gång stora höggravfältet. Förundersökningen visade på tjocka kulturlager som eventuellt kunde ha att göra med det förstörda gravfältet. Höggravfältet skulle i så fall överlagra en boplats.

De anläggningar som påträffades var av varierande typer. I det följande kommer de olika anläggningstyperna att behandlas.

Tabell 1: *Anläggningstyper*

Anläggningstyp	*Antal*
Skärvstenshögar	5
Förrådsgropar	3
Gropar	6
Stolphål	6

Skärvstenshögar

Anläggningarna A1, A3, A8, A10 och A13. Samtliga skärvstenshögar var belägna i områdets västra del. De tolkas som utgörande delar av samma skärvstensflak.

A1

Skärvstensanhopning, ca. 1x0,75 meter stor, belägen i kulturlagrets västra del. Skärvstenen gick som djupast 0,6 meter ner i kulturlagret. Stora mängder lerklining, 5,2 kg, påträffades. Flera av bitarna har intryck av pinnar och utgör sannolikt rester av flätverksväggar från hus.

A3

Anläggningen framträdde efter avbaning som en skärvstensanhopning, ca. 4 meter i diameter, belägen i kulturlagrets nordvästra del. Skärvstens-

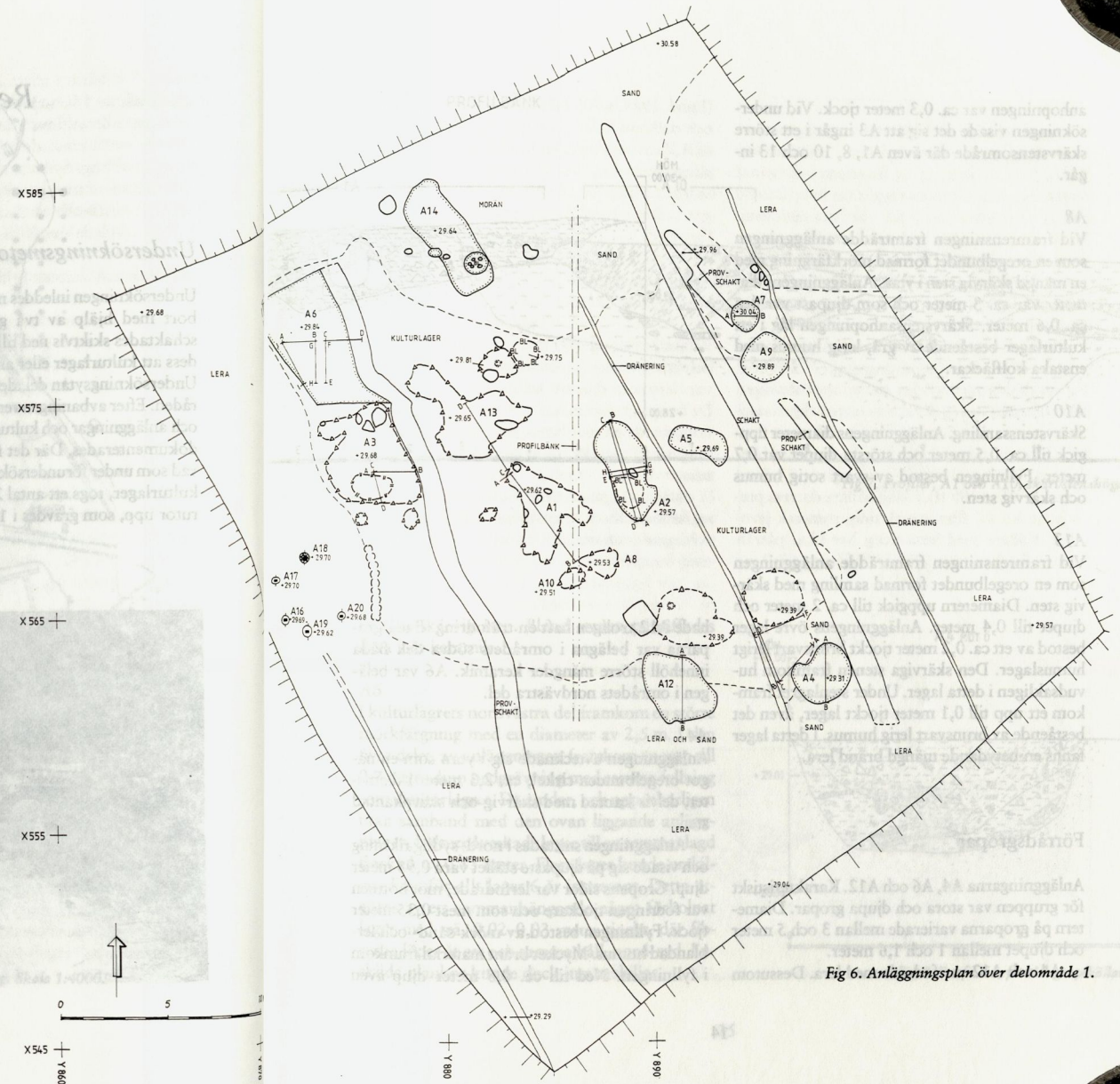

Fig 6. Anläggningsplan över delområde 1.

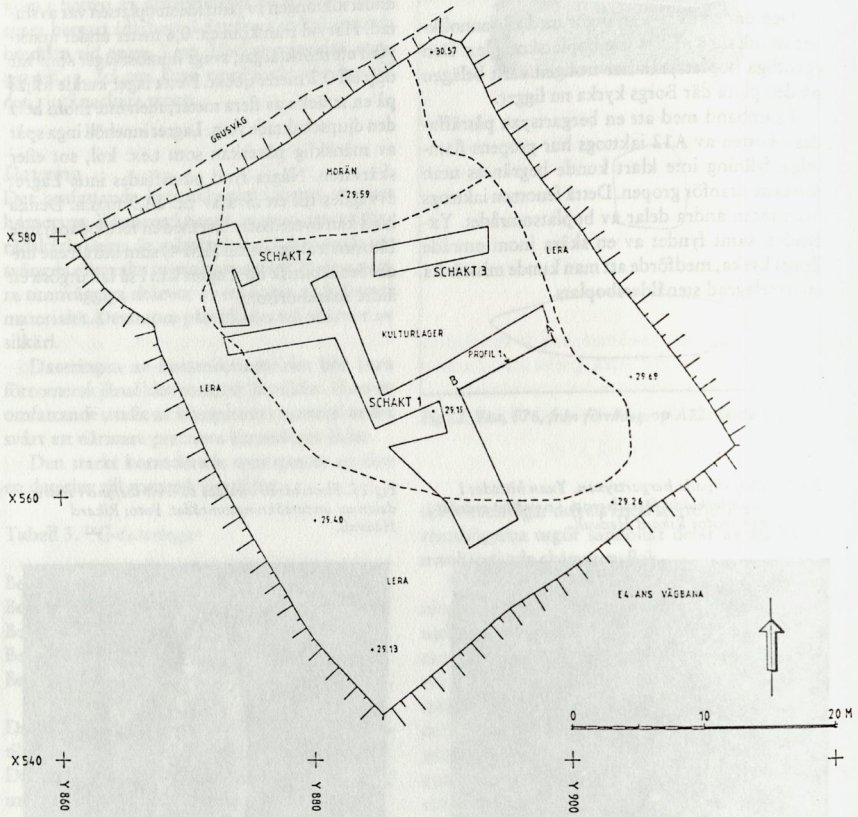

Fig 16. Översiktsplan, delområde 1, djupschaktat område.

Delområde 2 – Borgs kyrka

Området ligger i det mest låglänta partiet av undersökningsområdet. Höjden över havet varierar mellan 27 och 30 meter. Området har varit sankt ända till man under 1800- och början av 1900-talet företog omfattande dräneringsarbeten.

Inom delområde 2 drogs två schakt i ungefär nordväst–sydöstlig riktning. De upptagna ytorna omfattade sammanlagt ca. 2 700 m². Området kan beskrivas som en svacka, med de mest höglänta delarna i norr och söder där också schakten var belägna.

De jordartsmässiga förhållandena bestod av följande lager: överst ett ca. 0,4 meter tjockt humusskikt. Under detta ett ca. 0,35 meter tjockt lager bestående av mörkgrå humös lera. I detta lager fanns ett antal områden med 0,05 till 0,1 meter stora stenar. De flesta var runda och endast några få uppvisade spår efter mekanisk påverkan.

Redan på ett tidigt stadium uppkom en diskussion kring hur detta område skulle tolkas. Det framstod ganska klart att ovan nämnda lager knappast kunde tolkas som ett kulturlager. Frågan var då hur det aktuella lagret hade bildats. Sammanlagt sju provrutor togs upp för att kontrollera fyndspridning och om möjligt få en förklaring till hur lagret bildats. Lagerbilden i samtliga provrutor var enhetlig; överst ett ca. 0,3 meter tjockt humusskikt därefter ett lager av ovan nämnda humösa lera som var mellan 0,1 och 0,5 meter tjockt. I några av provrutorna framkom sten, övervägande runda.

Fynden bestod av små mängder träkol, bränd lera och brända eller obrända ben. Dessutom påträffades några ytterst små keramikskärvor. Inget daterande material framkom i de upptagna provrutorna.

Någon klarhet kring hur lagret bildats fick vi inte genom provrutorna utan Statens Geotekniska Institut i Linköping (SGI) kopplades in som konsulter. Ur geologernas rapport:

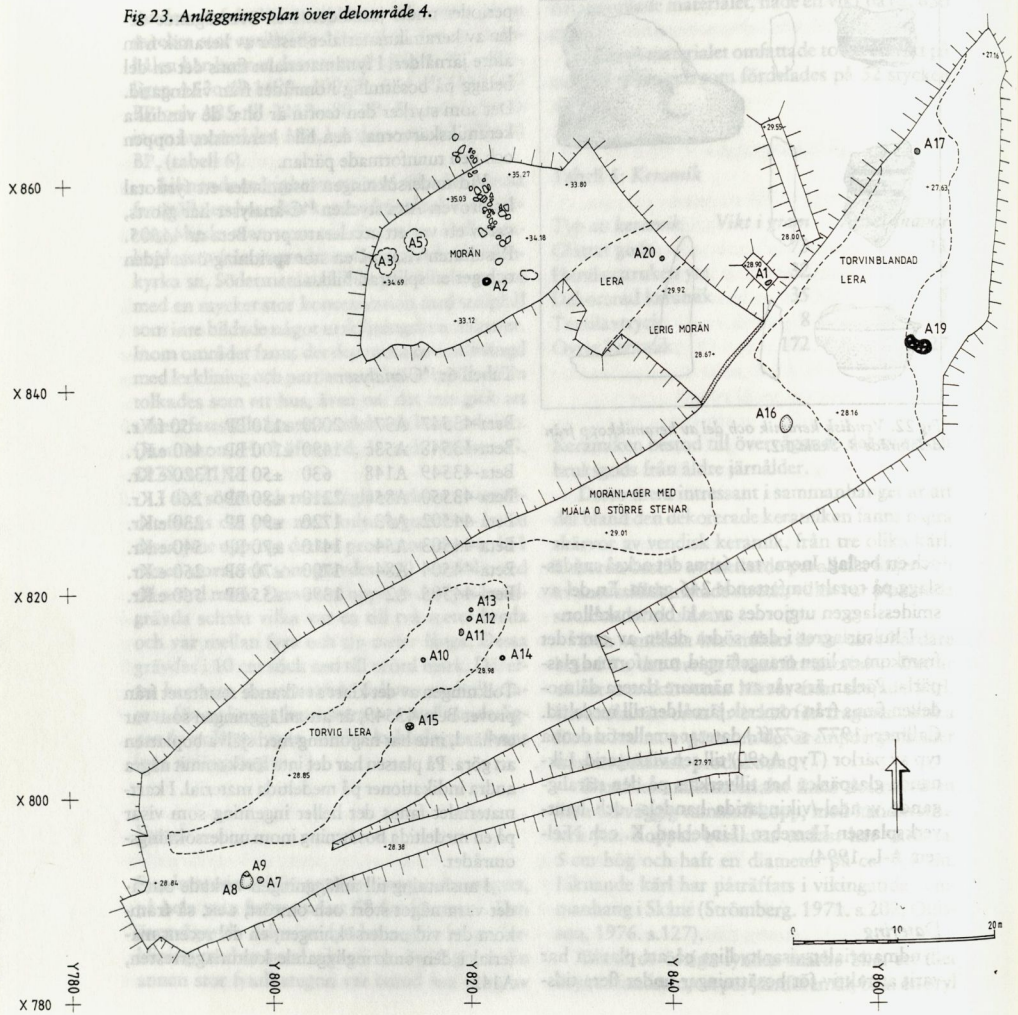
"Förekomsten av stenlagret med inlagrade fraktioner av grus och sand och även de rostfärgade siltskikten kan förklaras med att de omgivande höjdpartierna utsatts för vågsvallning och isskruvning från havsis i samband med att området just höjdes över havet ca. 2 000 f.Kr. Tidigare avlagrad jord på höjdpartierna bestående av bland annat morän spolades och skruvades härvid ned från höjdlägena och avsattes som sorterade fraktioner silt, sand, grus och stenar ovanpå den tidigare avlagrade leran närmast höjdpartierna. De finaste fraktionerna svallades härvid först ut och transporterades längst varför sorteringen av materialet uppstått. Sådana s.k. svallkappor är vanligt förekommande runt höjdpartierna under högsta kustlinjen.

När åkermarken brukats under senare tider har det översta jordlagret störts och omlagrats. Den ursprungliga avlagringens struktur och utbredning kan därigenom ha förändrats varvid stenhorisonten bildats. Även tjälskjutningen kan åstadkomma en sådan förändring", (se SGI Rapport 1989, Geologisk bedömning).

Rapporten har stor betydelse för hur området skall tolkas och förstås. Diskussionen kring det s.k. "kulturlagret" fortsatte emellertid varvid det beslutades att lagret skulle avlägsnas med maskin för att se om det fanns anläggningar under. Ett antal, mer eller mindre diffusa, färgningar framkom spridda över hela den undersökta ytan. Färgningarna grävdes men inga fynd framkom. Fyllningen i dessa utgjordes av humös lera av samma karaktär som ytlagret. De får tolkas som matjordsfickor avsatta i naturliga svackor i bottentopografin.

En anläggning framkom dock belägen i sydöstra delen av området (A22). Anläggningen var klart nedgrävd och dessutom framkom trä i botten. Detta trä bestod troligen av rester efter en

Fig 23. Anläggningsplan över delområde 4.

Tolkning av området

Utifrån resultaten av ^{14}C-analyserna, kan tre olika tidsskeden för bosättning på platsen konstateras. Dels en i slutet av förromersk järnålder, d.v.s. seklerna före Kristi födelse, dels en i romersk järnålder, d.v.s. seklerna efter Kristi födelse och dels en i övergången romersk järnålder–folkvandrings tid, d.v.s. omkring 400–600 e.Kr.

Utifrån fyndmaterialet finns det belägg för åtminstone ytterligare en bosättningsperiod, vikingatid.

På platsen har det stått flera olika hus, samtida och under olika tidsskeden. Detta bidrar till att platsen är mycket svårtolkad ur olika aspekter och måste därmed ses i ett större sammanhang.

Delområde 4 – Skärblackavägen

Området var beläget sydost om gravfältet RAÄ 243. Ytan begränsades i söder av Skärblackavägen. Delområdet omfattade en yta på ca. 3 000 m².

Efter det att matjorden hade banats av framkom det inom området ett knappt tjugotal diffusa anläggningar. I den södra och flackare delen av området utgjordes den orörda nivån av styv gulgrå flammig lera, medan den i den norra delen utgjordes av morän.

Anläggningar

Inom området fanns följande anläggningstyper som sammanfattas i tabellen nedan. Området består av 19 anläggningar.

Tabell 7: *Anläggningstyper*

Anläggningstyp	*Antal*
Härdar	3
Stolphål, stenskott	1
Gropar	3
Skärvstenshög/odlingsröse	1
Mörkfärgningar	6
Sotfläckar	2
Stensättningar?	2
"Stensträng"	1

Anläggningarna bildade ingen tydlig struktur och låg spridda över hela ytan. I den mera låglänta delen av området fanns de anläggningar som var av mera boplatskaraktär. Medan de stensättningsliknande anläggningarna fanns uppe i backen, d.v.s. i den södra delen av gravfältet, RAÄ 243. Vid undersökningen kom inga ben eller andra fynd som kan tyda på gravar.

Tolkning av området

Fyndmaterialet från hela område 4 var mycket litet och utgjordes framför allt av recent material. Inom området fanns således inget av antikvariskt intresse och därmed kom ytan att avskrivas redan på ett tidigt stadium

I sluttningen från gravfältet fanns en rad med stora rundade stenar, "stensträngen", vilka låg i nord–sydlig riktning. Dessa utgör troligen en gammal gräns mellan de båda socknarna Borg och Löt. Den år 1803 uppförda kyrkan i Borgs och Löts socken placerades på sockengränsen mellan nämnda socknar. Själva sockensammanslagningen skedde år 1783.

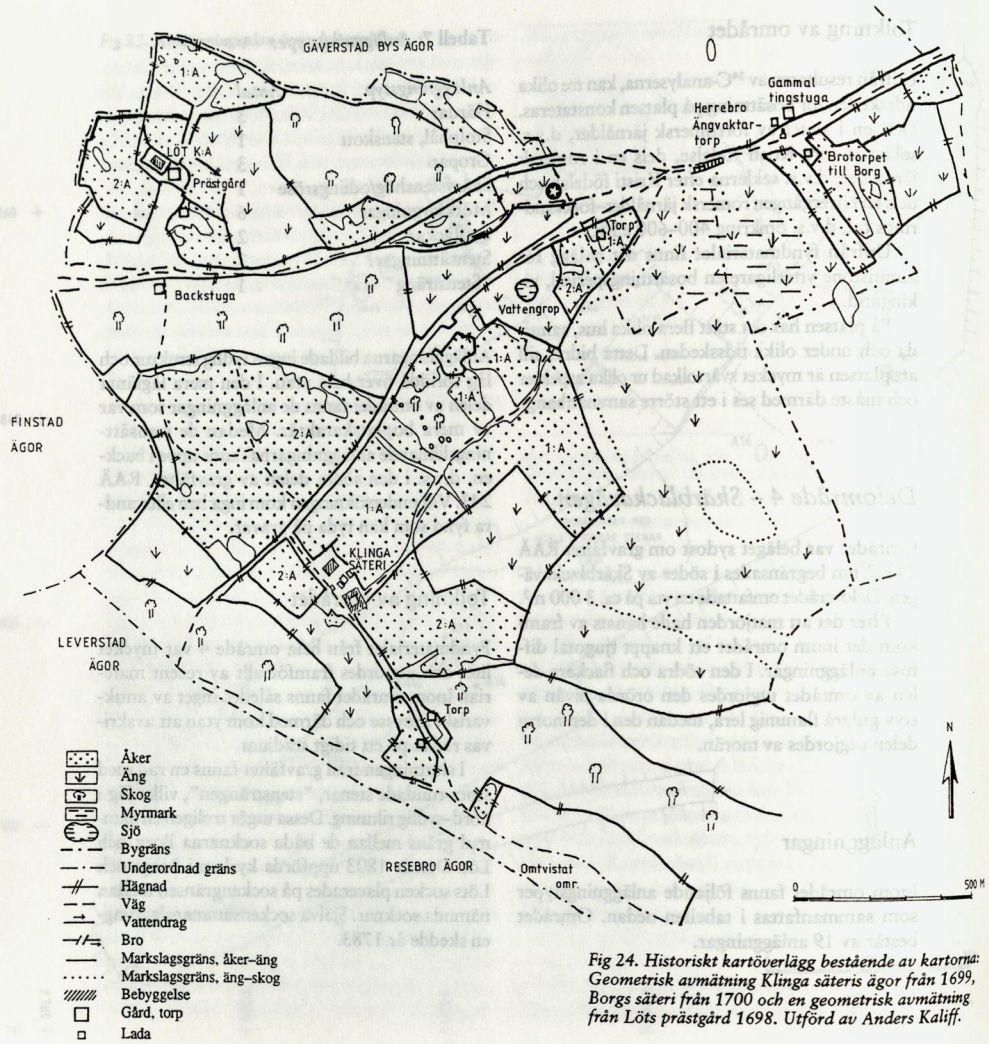

Fig 24. Historiskt kartöverlägg bestående av kartorna: Geometrisk avmätning Klinga säteris ägor från 1699, Borgs säteri från 1700 och en geometrisk avmätning från Löts prästgård 1698. Utförd av Anders Kaliff.

Delområde 5

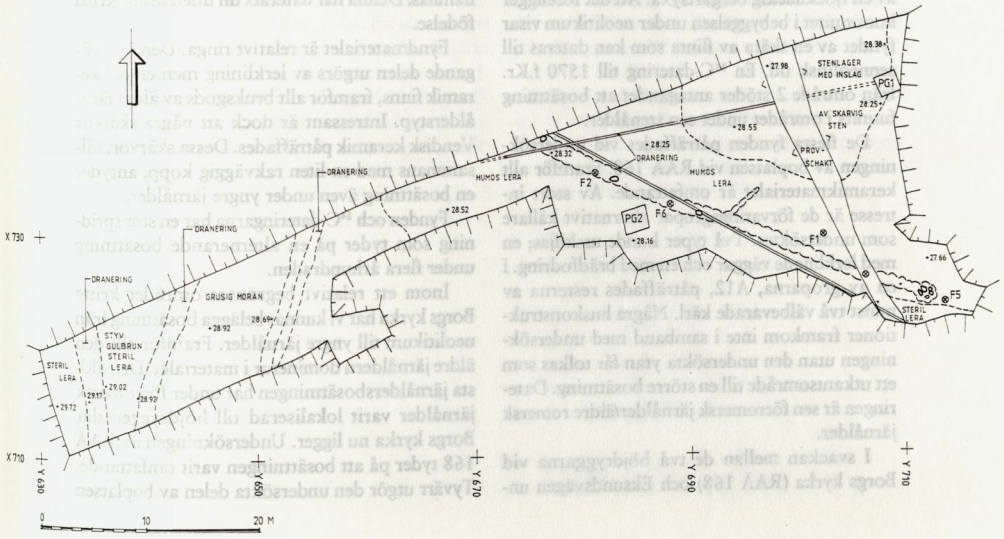
Område 5 låg i anslutning till och väster om område 2 (Borgs kyrka) och söder om Skärblackavägen. Undersökningsytan omfattade ca. 900 m². Den övergripande beskrivningen för de båda delområdena är densamma.

Området var beläget där man vid förundersökningen hade förmodat träffa på ett omfattande kulturlager. Undersökningen av delområde 5 blev således i stort sett en kompletterande undersökning till det mörkfärgade lagret som man redan hade påträffat och undersökt på delområde 2. Även inom detta område grävdes provgropar, två stycken, för att försöka komma underfund med det mörkfärgade lagrets beskaffenhet. De resultat som man nådde fram till är fullt jämförbara med dem från delområde 2. För en mera utförlig beskrivning av rutorna se Provrutebeskrivningar. Därefter avbanades det mörkfärgade lagret ned till orörd mark.

Under ett ca. 0,35 meter tjockt skikt av matjord påträffades ett ca. 0,30 meter tjockt lager bestående av humös mörkgrå lera. I leran fanns sporadiska stänk av bränd lera och träkol. Överst låg bitvis knytnävstora rundade stenar varav en del var skarpkantade. I schaktets västra del fanns under grästorven endast gulbrun varvig lera. I delområdet framkom endast recenta anläggningar. Fynden bestod av sentida metallföremål och en liten keramikskärva av förhistorisk typ.

Eftersom utvärderingen och tolkningen av området är densamma som för område 2 (Borgs kyrka), hänvisas till vad som sagts ovan.

Fig 25. Anläggningsplan, delområde 5.

Sammanfattning och utvärdering

Med anledning av en ny sträckning av E4:an mellan Lövstad och Norrköping utfördes arkeologiska undersökningar vid och i närheten av Borgs kyrka.

De arkeologiska undersökningarna utfördes under 1989 och föregicks av förundersökningar 1988. Förundersökningarna visade på boplatsspår inom ett flertal områden.

Det aktuella undersökningsområdet är mycket rikt på fornlämningar, framför allt gravar. Dessa kan dateras till både äldre och yngre järnålder.

De äldsta fynden som framkom vid undersökningen dateras till mellanneolitisk tid och utgörs av en tjocknackig bergartsyxa. Att det föreligger kontinuitet i bebyggelsen under neolitikum visar fyndet av en skära av flinta som kan dateras till senneolitisk tid. En ^{14}C-datering till 1570 f.Kr. från område 2 stöder antagandet att bosättning funnits i området under sen stenålder.

De flesta fynden påträffades vid undersökningen av boplatsen vid RAÄ 168. Framför allt keramikmaterialet är omfattande. Av stort intresse är de förvaringsgropar alternativt källare som undersöktes. Två typer kunde urskiljas; en med lerklinade väggar och en med brädfodring. I en av groparna, A12, påträffades resterna av minst två välbevarade kärl. Några huskonstruktioner framkom inte i samband med undersökningen utan den undersökta ytan får tolkas som ett utkantsområde till en större bosättning. Dateringen är sen förromersk järnålder/äldre romersk järnålder.

I svackan mellan de två höjdryggarna vid Borgs kyrka (RAÄ 168) och Eksundsvägen undersöktes några större ytor med svagt kulturpåverkade skikt. Ytterst få fynd påträffades. Få säkra anläggningar framkom. Intressant är dock den till senneolitikum daterade anläggningen som sannolikt är en brunn.

Betydligt mer givande var undersökningen vid Eksundsvägen. Inom detta område undersöktes ett mycket stort antal förhistoriska anläggningar av olika karaktär. Totalt undersöktes 184 anläggningar varav den övervägande delen består av stolphål, 91 st. Några tydliga hus kunde dock inte identifieras i den stora mängden stolphål.

Bland övriga anläggningar kan en smidesgrop nämnas. Denna har daterats till tiden kring Kristi födelse.

Fyndmaterialet är relativt ringa. Den övervägande delen utgörs av lerklining men en del keramik finns, framför allt bruksgods av äldre järnålderstyp. Intressant är dock att några skärvor Vendisk keramik påträffades. Dessa skärvor, tillsammans med en liten rakväggig kopp, antyder en bosättning även under yngre järnålder.

Fynden och ^{14}C-dateringarna har en stor spridning som tyder på en alternerande bosättning under flera århundraden.

Inom ett relativt begränsat området kring Borgs kyrka har vi kunnat belägga bosättning från neolitikum till yngre järnålder. Framför allt den äldre järnåldern dominerar i materialet. Den äldsta järnåldersbosättningen har under förromersk järnålder varit lokaliserad till höjdryggen där Borgs kyrka nu ligger. Undersökningen av RAÄ 168 tyder på att bosättningen varit omfattande. Tyvärr utgör den undersökta delen av boplatsen endast ett utkantsområde där avfall och skärvig/skörbränd sten deponerats men där man även haft förvaringsgropar/källare under vissa perioder. Denna boplats verkar, av dateringarna att döma, ha övergetts omkring Kristi födelse. Sannolikt flyttades boplatsen till höjden vid Eksundsvägen, där vi kan se en kontinuitet från RAÄ 168. Denna boplats ger intryck av att ha etablerats under romersk järnålder. Den yngsta fasen av boplatsen kan placeras i vikingatid.

Administrativa uppgifter

Östergötland, Norrköpings kommun, Borgs socken, RAÄ 168 m.fl., Borgs kyrka.

Dnr: 4251/89, område 4a
Länsstyrelsens dnr: 220-3042/89
Undersökningstid: 1989-08-01—11-23

Personal:
Mats Larsson (antikvarie, huvudansvarig)
Hélène Borna och Rolf Jonsson (1:e amanuenser och grävningsledare)
Lars Berg, Eva Björn, Påvel Nicklasson, Birgitta Pålsson, Mikael Rehnström och Ulf Svensson (amanuenser)
Helena Eckerbom och Anna Lagergren (praktikanter)
Jörgen Andersen, Conny Berggården, Bo Dalén, Annika Mattila, Jonna och Robert Sandell (arkeologbiträden)

Koordinatsystem: Norrköpings kommun
Höjdsystem: Rikets RH 00
Ekonomiskt kartblad: 086 83
Koordinater, rikets: x6494,60 och y1516,80
Ritningar:
- översiktsplan: 1:1000
- schaktplaner: 1:200
- plan över djupschakt: 1:200
- schakt och anläggningsplaner: 1:100
- profiler: 1:50 och 1:20

Rapport: Hélene Borna och Mats Larsson
Deltagit i rapportarbetet och bearbetningen av materialet: Rolf Jonsson och Påvel Nicklasson.

Dokumentationshandlingar: ritningar, foton samt övriga arkivhandlingar förvaras i Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA), Riksantikvarieämbetet, Stockholm.

Referenser

Andersson K. 1989. En uppländsk källare från förromersk järnålder. TOR vol.22 1988–1989.

Borna-Ahlkvist H., Nielsen A-L. och Nordin P. RAÄ Rapport-UV, Kv. Glaskulan. (Rapporten under utarbetande.)

Callmer J. 1977. Trade beads and bead trade in Scandinavia ca. 800–1000 AD. Acta Archaeologica Lundensia 4:11.

Claesson C. 1941. RAÄ Rapport. ATA nr 22826.

Eriksson T. m.fl. 1988. RAÄ Rapport, förundersökning E4:an.

Fallsvik J., Svensson J. och Viberg L. 1989. SGI rapport, dnr 2-378/89 Linköping.

H.K.H. Prins Gustaf Adolf. 1904. Fornlämningar i trakten kring Norrköping. Meddelanden från Östergötlands Fornminnesförening.

Jaanusson H., Löfstrand L. och Vahlne O. 1987:II. RAÄ Rapport-UV. Hallunda, Botkyrka sn, Södermanland. Arkeologisk undersökning 1969–71. RAÄ 69 boplatsdel III.

Kaliff A. & Larsson M. (red.) 1992. En väg med historia. Forntidens östgötar i nytt ljus. Stockholm.

Karlenby L. 1988. Glasrutan – en boplats med gravfält från bronsålder–äldre järnålder. Fjölnir 3/1988.

Larsson M. 1993. Äldre järnålders bosättningar i Mjärdevi, Linköping RAÄ 251–253. RAÄ Rapport ATA 3613/90.

– 1992. Stormän och småbönder vid Mjärdevi i Linköping. Populär Arkeologi 4/1992.

Lindeblad K. och Nielsen A-L. 1994. RAÄ Rapport-UV. Herrebro.

Lund J. 1980. Tre förromerske kaeldre fra Overbygård. KUML 1979.

– 1984. Nedgravede hus og kaeldre i aeldre jernalder. Hikuin 10.

Natur och Kultur. 1983. Miljöer i Östergötland.

Nordén A. 1915. Vårt gamla Norrköping.

Ohlsson T. 1977. The Löddeköpinge Investigation I. Meddelanden från Lunds Universitets Historiska Museum 1975–1976.

Strömberg M. 1971. Grubenhäuser in Valleberga. Meddelanden från Lunds Universitets Historiska museum 1969–1970.

Förekomsten av stenlagret med inlagrade fraktioner av grus och sand och även de rostfärgade siltskikten kan förklaras med att de omgivande höjdpartierna utsatts för vågsvallning och isskruvning från havsis i samband med att området just höjdes över havet ca 2000 f Kr pga landhöjningen. Tidigare avlagrad jord på höjdpartierna bestående av bl a morän spolades och skruvades härvid ned från höjdlägena och avsattes som sorterade fraktioner silt, sand, grus och stenar ovanpå den tidigare avlagrade leran närmast höjdparierna. De finaste fraktionerna svallades härvid först ut och transporterades längst varför sorteringen av materialet uppstått. Sådana s k svallkappor är vanligt förekommande runt höjdpartierna under högsta kustlinjen.

Över det stora sammanhängande lågt belägna området i sydöst (omkring Herrebokärret) fanns en stor havsfjärd och vid sydöstlig vind har mäktiga vågor kunna spola in över höjdpartiet vid Borgs kyrka.

När åkermarken brukats under senare tider har det översta jordlagret störts och omlagrats. Den ursprungliga avlagringens struktur och utbredning kan därigenom ha förändrats varvid stenhorisonten bildats. Även tjälskjutningen kan åstadkomma en sådan förändring.

Utsträckning i plan av svallkappan bestående av sten begränsas troligen av den sträckade linjen på kartan.

I en schakt i moränen NNV om Skärblackavägen förekom en riklig koncentration av skarpkantade stenar med samma storleksordning som de som utspolats på åkern.

STATENS GEOTEKNISKA INSTITUT
Avd för planerings- och byggnadsgeoteknik
Markanvändningsplanering

Leif Niberg
Jan Fallsvik
Jörgen Svensson

